

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR*

According To the Theory of Deterrence, Israel's Security, Foreign Policy & Its Instruments

Almira Sinemis ŞEKERCİ HAYALİ **

Öz

Balfour Deklarasyonu'nun ardından Siyonist hareketin ürünü olarak doğan İsrail Devleti, Siyonist hareket, dış politika ve lobiler aracılığıyla özellikle ABD gibi güçlü devletlerden destek aldı. İsrail Devleti, güvenlik sorunları nedeniyle caydırıcılık stratejisini benimserken, bölgede hayatta kalabilmek için güçlü bir askeri kapasite ve savunma sanayisine sahiptir. Lobcilik faaliyetleri de dış politikalarında ve güvenlik stratejilerinde etkin bir rol oynar. Bu çalışma, caydırıcılık teorisi kapsamında İsrail'in dış politika ve güvenlik stratejisini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Güvenlik, İsrail Dış Politikası, Lobcilik Faaliyetleri, İsrail Devleti Güvenlik Politikaları, Caydırıcılık Politika Araçları.*

Abstract

The State of Israel, born as a result of the Zionist movement following the Balfour Declaration, received support primarily from powerful states such as the United States through the Zionist movement, foreign policy efforts, and lobbying. Due to security concerns, Israel adopted a strategy of deterrence and possesses a robust military capacity and defense industry to ensure its survival in the region. Lobbying activities also play a significant role in their foreign policies and security strategies. This study examines Israel's foreign policy and security strategy within the framework of deterrence theory.

Keywords: *Security, Israel Foreign Policy, Lobbying Activities, State of Israel's Security Policies, Deterrence Policy Tools.*

* **Makale Geliş Tarihi:** 01.09.2023

Yayına Kabul Tarihi: 25.10.2023

** Doktor Adayı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: almirasinemis@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7349-0184

GİRİŞ

Balfour Deklarasyonu ile başarılı bir girişim uygulayan Siyonist hareketin bir ürünü olarak ortaya çıkan İsrail Devleti, 1. Dünya Savaşı sonrasında Filistin topraklarına yerleşik olarak bulunmaktadır.1. Dünya Savaşı sırasında Britanya ile iş birliği içerisinde olan Suriye'nin önde gelenleri tarafından Britanya Başbakanı David Lloyd George'a hitaben kaleme aldıkları telgraf metninde;“Ekselanslarının Filistin'deki Yahudiler konusunda Lord Rothchild'e yaptıkları açıklamaları yayınlaması nedeniyle, yüreğin vücut için olduğu gibi, Filistin'inde Suriye'nin yaşamsal bir parçası olduğuna , özellikle Filistin'in en az Yahudilik için olduğu kadar Müslümanlık ve Hristiyanlık için bir kutup yıldızı ve dini ilkelerin doğduğu yer olması nedeniyle siyasal ya da toplumsal açıdan ayıramayacağına Ekselansları'nın dikkatini çekmek isteriz” ifadelerini içermekteydi (Schneer,2012:386).

Bahsedilen mektubu kaleme alan Suriyeli ileri gelenlerinin talebi, Siyonist hareketin büyüklüğü yönünde, Britanya Dışişleri Bakanı Arthur Balfour tarafından Siyonistlere yardımcı olmaları konusunda uyarı aldıkları bir cevapla noktalanmıştır. (Schneer,2012:387). Bu anekdot aslında İsrail Devleti'nin kuruluş fikrinden itibaren dış politikasını şekillendiren en temel eylemi yani “güçlü devletlerdeki inanç sistemlerini kullanan lobicilik faaliyetlerini” içermektedir. Bununla birlikte, günümüzdeki güç odağı olarak kabul gören (İngilizlerle işbirliği yadsınamayan) devlet, genel anlamda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olarak kabul edilmektedir. İsrail, ABD-İsrail ilişkilerini geliştirmek ve İsrail'in güvenlik sorunlarını çözmek amacını taşımaktadır. İsrail bu amaç üzerine, kuruluş vaadi sırasında yararlanmış olduğu lobicilik faaliyetlerini halen sürdürmeye devam etmektedir.

Genel olarak, ABD'nin İsrail yanlısı lobisinin etkili olduğu bilinmektedir. Bunun kabulü ise Yahudi devletinin, yıllık mali yardım şeklinde ABD'den destek alıyor olmasıyla kanıtlanmaktadır (Schneer, 2012:387).İsrail'e destek, aynı zamanda ABD'nin dış politikasındaki kilit konulardan biri olarak kabul görmektedir. İsrail-ABD arasındaki ortak

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

demokratik değerler, İsrail-Amerikan ilişkilerinin bel kemiğini oluşturmasının yanı sıra, bu iki ülkenin “güçlü müttefikler” olarak adlandırılmasını da açıklamaktadır (Kortay ve Hıraoğlu, 2012:168). ABD’de faaliyet gösteren İsrail yanlısı lobilerin en ünlüsü, AIPAC, en güçlü ve iyi finanse edilen lobilerden biri olarak tanınmaktadır. Bir diğeri ise, J-Street lobisi olarak görülmektedir. J-Street de AIPAC gibi iyi finanse edilen ve etki derecesi yüksek olan bir yapı olarak kabul edilmektedir. Her iki lobinin de içerisinde Amerikan politikacılarının bulunduğu, analistler tarafından yapılan çalışmalarda (Huczko, 2019:74) ileri sürülen bir argümandır ve çoğunlukla bu argümanın gerçekliği kabul görmektedir (Niehina ve Vysotskyi, 2020:210). Kendisini Amerika’nın İsrail yanlısı olarak tanıtan ve resmî web sitesinde bu bilgiye yer veren (AIPAC, 2021) AIPAC, İsrail yanlısı propaganda tekeline sahip olan tek örgüt vasfını taşımamaktadır.

Bunu yanı sıra, Dünya’nın kuvvetli devletlerinden biri olarak anılan İsrail, nüfusuna oranla büyük bir askeri güce sahiptir. Dünya’nın diğer devletleriyle karşılaştırıldığında da askeri gücünü daha çok savunma teknolojileriyle birlikte, İsrail Hükümeti’nin istekleri doğrultusunda hareket eden lobileri aracılığıyla müttefiklerinden almaktadır.

Bu kapsamda makale, İsrail Devleti’nin dış politika aracı olarak lobicilik ağını kullanması, müttefiklerini etkileme becerisi, diğer taraftan dış politikalarında, caydırıcılık unsurunu kullanarak güvenliğini nasıl sağladığını inceleyerek, İsrail’in güvenlik kapsamındaki dış politikasını açıklamayı amaç edinmiştir.

Çalışma kapsamında öncelikle İsrail’in güvenlik sorunlarının irdelenmesi planlanmıştır. İrdelenenin arka planında kuruluşundan itibaren, İsrail’in güvenlik sorununun, sınır güvenliğini sağlamanın çok ötesinde (Jasmin, 2012: 10-11), yok olma endişelerini (Kostenko ve Morozov, 2021), (Oduncu, 2019), barındırmakta olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu endişelerin, 1955 yılına dek aynı kalmakla birlikte (Dayan, 1955:250-267), bölgede tespit edilen doğal kaynak rezervleriyle ilgili olarak arttığı görülmektedir (Cohen, 2018: 57).

İsrail'in güvenlik sorunları dâhilinde dış politika araçlarını etkin kullanma becerisi, incelenme yönünden oldukça dikkat çekici argümanları barındırmaktadır. İsrail'in dış politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak görülen lobileşme süreçleriyle müttefiklerini İsrail çıkarı lehine hareket ettirme becerisi de bir o kadar incelenmeyi gerektiren alanlar olarak görülmektedir. Bu sebeple İsrail'in dış politikasını analiz etmek, "güçlü müttefikleriyle, güçlü ülke" planını görebilmek için son derece önemli görülmektedir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında "Caydırıcılık" teorisinin benimsediği yönündeki çıkarımlar, tam olarak bu stratejiye dayandırılarak sunulmaktadır. Gerçekten de bu dayanak, İsrail için, nüfusuna oranla yüksek kabul edilecek askeri gücü içerisinde barındırması yönüyle bakıldığında anlamlı görülmektedir. Ayrıca, İsrail Devleti'nin savunma ve silahlanma bütçesine büyük pay ayırması da bu caydırıcılık temelli stratejisinin temel dayanak noktalarını güçlendirecek etkiler olarak sunulmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın akışı; Caydırıcılık teorisinin tanımlanması, İsrail'in güvenlik sorununun tanımlanması, İsrail'in askeri gücünün ve savunma sanayisinin incelenmesi, İsrail politikalarında lobicilik faaliyetlerinin rolü, başlıklarını barındıracaktır.

CAYDIRICILIK TEORİSİNİN TANIMLANMASI

"Caydırıcılık" tanımlaması gereği psikolojik bir algı düzeyi ve matematiksel boyutları barındıran temelde oldukça basit mantık ve temel insani güdüleri kullanan bir kalıp olarak karşımıza çıkmaktadır. Basit bir denklemlerle, olası saldırgan x kabul edilip, olası kurban y kabul edilirse; ana mantık gereği:

(1.) $x > y$ ise, saldırgan(x) kendi gücünü anlayıp kurban (y)'ye saldırabilir,

(2.) $x < y$ ise, saldırgan(x) kendini güçsüz görerek, kurban (y) seçimini gözden geçirme eğilimi gösterir. Çünkü güçlü kurban (y) , saldırgan x 'e büyük zararlar verebilir,

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

(3.) $x=y$ ise, saldırgan (x) , kurban (y)'yi hedef aldığında zarar gördüğü oranda zarar alabileceğinin kabulü ile, saldırabilir veya zarar almaktan kaçınabilir.

Bu basit mantıksal çıkarımda, yer alan saldırgan (x) ve hedef (yahut kurban (y)'ye ; x tümleyenleri (x') ve y tümleyenleri (y') eklendiğinde tümleyenlerin gücü de bu formülasyona dahil edilir. x'in mensubu olduğu küme, y'nin mensubu olduğu kümeden daha güçlü ise (1.) , x'in kümesi daha güçsüz ise (2.) ve eşitlik söz konusu ise (3.) olası risklerin değerlendirilmesi ve karar adımları sergileme eğilimi anlaşılabilir olmaktadır. Buradaki x ve y'ler devletler şekline büründüğünde ise tümleyen güçler kümesinde değişken faktörler gözlemlemek mümkündür (Frieden ve Lake, 2005).

Bu mantıksal çıkış noktası, insandan, daha büyük gruplara (devlet) doğru yol aldıkça, hedefler, riskler, mali kaynak ve ekonomi boyutları, etkin saldırı ve savunma mekanizmaları, tehditler, gerçekleştirme gücü boyutlarıyla şekillendirildiğinde tüm faktörlerin dikkatle hesaplanmasını gerektirmektedir. Bu faktörlerin varlığıyla "caydırıcılık" kavramı, karmaşık hale gelecek ve tümleyenlerin artmasıyla beraber kavrama dair faktörlerde artacaktır. Buda hesaplanamaz bileşenlerin doğmasına neden olunacağını açıkça göstermektedir. Birleşenler korku, cesaret, güven, güç arzusu ve intikam duyguları gibi temel insan doğası ve psikolojisi ile şekillenerek "devletler" statüsünde, caydırıcılık sınırlarının olası kombinasyonlarını hesap edebilmeyi oldukça zorlaştıracak ve değişkenlerin artmış olduğu bir biçime bürüneceği de açıkça görünmüş olacaktır. İşte bu faktörlerin bir birleşimi olarak sunulan "Caydırıcılık Teorisi", mantıksal olarak güçlülüğün kabulüne ikna teorisi ve yapılabirlik varyasyonlarının ölçüldüğü bir alanı kapsamaktadır (Frieden ve Lake, 2005). Ölçülen alanları devlet temsilcilerinin düzeyine indirdiğimizde, ulusal devlet varlığına yönelik riskleri ekleyerek, nükleer silah geliştirme güçlerini katarak, yapılan pazarlıklar, dış politika stratejisinde "caydırıcılık" kavramının soyut dış politika aracı olarak kullanılmasının anlamını

arttırmaktadır. Caydırıcılık bu sebeple çoğunlukla, güçlü olanın, etki alanını göstererek, güçsüz olanın, zararlı çıkacağı bir işten vazgeçirmeye yönelik bir ikna stratejisi olarak sunulmaktadır.

Bu çalışma kapsamındaki “tümleyenler” olarak sunulan bileşenleri ise şu şekilde açıklamak mümkün görülmektedir: x veya y birer ulus devlet olarak varsayıldığında, kendi güçlerine ek olarak mensubu olduğu grubun gücünü ifade etmektedir. Matematiksel olarak denklemler $(x+x')$ ve $(y+y')$ ifadesi olarak açıklanabilmektedir. Yani matematiksel formülasyonda güç unsurları, denklemleri değiştirecek niteliğe sahip olarak görülmektedir. Caydırıcılığın en önemli unsuru ise, gerçekçilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel soru “x bunu ifade etti, bunu gerçekten yapacak gücü var mı?” yörüngesindedir (Frieden ve Lake, 2005). Yani, “caydırıcılık” büyük görünme, büyüklüğü hissettirme ve gerçek gücün gösterilmesiyle yakından ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Örneğin NATO bir küme olarak düşünüldüğünde, kümenin bir elemanına yani bir NATO üyesine yönelik tehdit girişimi, küme tarafından tepki çekeceği ve destekleneceği yönüyle düşünülebilir. Bu durum, küme elemanı ulus devletin bu kümeyi harekete geçirme becerisi ile hesaplanmasını gerektiren olgular bütününe karşımıza çıkarmaktadır. Örneğin ABD bir NATO üyesi olmasının yanı sıra, askeri güç (asker sayısı, savaş araçları, savunma araçları, lojistik araçlar, diğer teçhizatlar, nükleer güç), politik güç (dediğini yapabilme kabiliyeti) ulusal ekonomi (bir savaş halinde en uzun süre dayanma becerisinin yaratacağı zararı karşılama imkânı) gibi birçok alanda değerlendirildikten sonra destekleyici unsurlarının da (NATO üyelerinin de) aynı beceriler ekseninde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da kolay zarar verilebilecek bir hedef olmadığını karşı tarafa kabullendirebilecektir. Bu tüme varım hesaplamasıdır ve tümünden gelim de aynı biçimde önce büyük grubun gücünü ve sonra küçük grubun gücünü ayrıca hesaplamayı gerektirecektir. Buradaki en önemli unsur, “yapabilirlik gücü”dür. Dolayısıyla bütünü parçalanması yerine, pazarlık olgusunun gelişmesi, savaşma gücünü olayın dışında tutarak, engellenmesiyle hedef seçilen gücün küçültülmesi caydırıcılık teorisinin ilk adımlarını oluşturmaktadır. Tüm güç birleşenleri küçültülerek hedef

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

seçilmiş rakibin güçsüzleştirilmesi ve pazarlık olgusu konuya dair ikna başarısını arttıracaktır.

Bu tablonun en önemli parçası olarak, lojistiğin engellenmesi, güç kullanımının sınırlandırılması, enerji tedarikinin sınırlandırılması gibi "maliyeti büyük zararlar", güçlü olanın zayıflatılması ve ikna edilebilirliği açısından faydalı olacaktır. Caydırıcılık, birçok bileşeni barındırmakla birlikte, bileşenlerin paradokslarını da beraberinde getirmektedir. Genel anlamda "caydırma" kavramı, bir işin yapılması için, ödenmesi göze alınan bedel, iş yapıldıktan sonra elde edilebilecek yarar ve işten vazgeçilmesi halinde devam eden koşullardan doğacak zarar" hesaplamaları ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, ticari yöntemlerde olduğu gibi bir karlılık-maliyet analizi üzerine bakış açısı, caydırıcılığın temel unsuru olarak kabul görmektedir (Frieden ve Lake, 2005).

Caydırıcılığın kabul çerçevesinden bakıldığında, devletler için kullanılabilir olması, silahlı bir çatışma söz konusu olduğunda, saldıran tarafa "kayda değer maliyetler" yükleyebilecek bir "askeri kapasiteye" sahip olmasına bağlı olarak kritik olan ilk önemli şartını göstermektedir. Böylelikle saldırı planlayan devletin, rakibinin kendine büyük zararlar verebileceğine ve bu eylemi zorlanmadan yapabileceğine, kararlılık halinin uzun süreli olabileceğine inanmasını gerektirmektedir. Saldıran tarafın bu "inanma güdüsü", hali hazırda rakibinin, askeri gücünü kullanma sıklığı, güçlü bir ordusunun bulunması, savunma araçlarının resmi geçişi veya denenmesine dair lansmanlar, her an savaşa hazır izlenimi yaratmak gibi maliyetli ancak işe yarayan "gözdağı" verme eylemlerini bilmesinden (rakibin rasyonel olmasından) kaynaklanmaktadır. Rakibin söylemlerinde elinde bulundurduğu askeri güçten söz ediliyor ancak bu duruma dair hiçbir kanıt sunmayıp, "belirsizlik" tablosu çiziyorsa (rakip öngörülemez biçimde irrasyonel ise) inanma güdüsü yerine, inandırıcılık dışı "manipülasyon" algıları ortaya çıkabilmektedir.

Teorisyenlere göre, caydırıcılık bir devlet tarafından kullanılmak

isteniyorsa, ulus varlığın kanıtlanmış gücü, itibarı, söylem ve eylem tutarlılığı, inandırıcılık kavramı ile doğrudan ilişkilidir ve ancak o zaman kullanılabilir hale gelmektedir. Yaratılan manipülasyonlar, arka planda bir maliyet içermiyorsa, gerçek dışı politik sinyal olarak yorumlanmaktadır. Yani caydırma, devlet politikalarında, ancak gerçeklik barındırıyorsa, inandırıcılıkla temellendiriliyorsa ve bu devletin tehditlerini gerçeğe dönüştürme kabiliyeti varsa kullanılmaya elverişli hale gelmektedir. Bu halde temel unsurlar: askeri kapasite, politik söyleme dayalı pazarlık gücü, itibar ve tehlikede olan çıkarlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İSRAİL'İN GÜVENLİK SORUNUNUN TANIMLANMASI

İsrail'in güvenlik sorunu temel bağlamda kurulmuş olduğu bölge ile ilişkili olarak, Arap-İsrail çatışmalarının geniş arka planıyla tanımlanmaktadır. Bununla birlikte Filistin topraklarının işgal edilmiş alan olduğuna inanan ve çoğunluk olarak Müslümanların yaşadığı bölgede bulunan Yahudi Devleti'nin, tarihinde üç kez iç savaş yaşamış olmasıyla ilişkili olarak tanımlamak, gerçeklikten uzak bir tanım olarak görülmemektedir. Filistin Kurtuluş Örgütü, İslamî Direniş Hareketi (HAMAS), gibi Filistin Ulusal Yönetimi tarafından destek gören kuvvetleri İsrail birer "terör örgütü" olarak tanımlamaktadır (Wagemakers, 2010). Bununla birlikte, İran'ın elinde bulundurduğuna inandığı nükleer gücü "sınır tehdidi" olarak yorumlamaktadır.

İsrail bu sebeple nüfus sayısına nazaran, oldukça yüksek bir askeri kapasiteyi elinde bulundurmaktadır. Çünkü terör ve sınır güvenliğinin korunmasına ilişkin askerî seçenekler, halen güçlü bir devlet algısı yaratmanın en temel yapıtaşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, İsrail'in varlığını devam ettirmesi de bu güvenlik sorunlarının çözülmesine dayanmaktadır. İsrail temel anlamda bölgede "işgalci devlet" olarak görülmektedir. Bu sebeple varlığına yönelik her tehdit algısı, doğrudan devletin ortadan kaldırılması, yok edilmesi sorunu ile ilişkili kabul edilmektedir. Bu bağlamda İsrail Ordusu, saldırı odaklı bir

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

yapıda olmayıp, öncelikli olarak savunma ordusu olarak hizmet vermektedir. Savunma temelli ordu konseptini anlamak için, İsrail ordusunun yapılanmasına dair özet bilgilere değinmek gerekli görülmektedir.

İSRAİL ORDUSU (IDF)

İsrail, İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) ordusuna ve kendine özgü bir emir konuta zincirine sahiptir. Dünyanın bilinen ordularından farklı olarak; kara, hava ve deniz kuvvetlerinin tamamını tek bir genelkurmay başkanlığına bağlı durumda tek bir emir komuta zinciri içerisinde idare etmektedir. Her İsrail vatandaşı cinsiyeti fark etmeksizin 18 yaşını doldurduğunda askerlik hizmetini yapmakla mükellef tutulmaktadır. Tecil şartları ise ayrıca düzenlenmiş yönergelerle sunulmaktadır. IDF içerisinde, Araplar nadir sayıdadır. IDF şu birimlerden oluşmaktadır:

- Genelkurmay Başkanı ve üyeleri,
- Genel Kurmay Operasyonel birimi: insan gücü, lojistik ve istihbarat şefleri,
- Üç bölge komutanı,
- Kuzey (Suriye ve Lübnan'a bakan kuvvetler),
- Merkez (Ürdün'e bakan kuvvetler),
- Güney (Mısır'la karşı karşıya olan kuvvetler),
- Hava kuvvetleri, deniz ve kara birliklerinin komutanları,
- Dört muharebe birliği (paraşüt-piyade, zırh, topçu ve mühendislerden oluşan birlik),

IDF'in kuruluşu, İsrail'in kuruluş tarihi ile aynı yıl gerçekleşmiştir. IDF,

Arap Devletlerinin Birleşik Güçlerine karşı savaşarak başladığı tarihinde (Farias, 2020), Süveyş (saldıran tarafta), Mısır-Ürdün-Suriye ile Altı Gün Savaşı, Mısır-Suriye ile Yom Kippur Savaşı, Lübnan ile (Lübnan İç Savaşının Desteklenmesi ve Lübnan Savaşı), Filistin ile (I ve II. İnfiada, Gazze I, II) Gazze Şeridi Terör Saldırıları gibi deneyimlerle, savaş konusunda “en eğitimli silahlı kuvvetleri” arasında sayılmaktadır. Bununla birlikte Knesset (İsrail Hükümeti), İsrail’in askeri yatırımlar için harcadığı bütçeyi, 2023 yılı için 19.5 Milyar Dolar olarak açıklamıştır (Forecast International, 2023).

IDF’ in güvenlik hedefleri (Pike, 2020), devletlerinin öncelikle toprak bütünlüğünü yani egemenliğini savunmak ve daha sonrasında da düşmanları caydırmaktır. Buna bağlı olarak da İsrail’de günlük yaşamı tehdit eden terörizm aktivitelerini engellemek şeklinde açıklanmaktadır. IDF başlıca görevlerini ise, “barış düzenlemelerini güçlendirmek, Filistin Yönetimi ile koordineli olarak Batı Şeria ve Gazze Şeridi’nde genel güvenliğin sağlanması, İsrail içinde ve sınırları ötesinde terörizme karşı savaşa öncülük etmek, Uluslararası barış politikalarında savaşların önlenmesi için, caydırıcılık yeteneğini elinde bulundurmak” şeklinde resmî sitesinden (Israeli Defense Forces, 2021) ilan etmektedir. Burada IDF’in görevleri arasında saydığı “caydırıcılık yeteneğine devam etmek” ayrıca İsrail’in askeri gücüne vermiş olduğu önemde bir vurgu yapmaktadır.

Uluslararası ölçekte ise en güçlü Amerikan müttefiki olan İsrail, Amerika ile Çin arasındaki gerginliğe rağmen Çin Halk Cumhuriyeti’ne askeri danışmanlık eğitimi verilmesi görevini yürütmektedir. IDF, kendi tanımlamasına göre, stratejik düzeydeki doktrinini savunma, taktiklerini ise saldırgan olarak değerlendirmektedir. IDF tarafından yapılan açıklamaya göre başarısızlık şansı bulunmamakta, bunun için düşmanın sayıca fazla olmasını dikkate değer bulmama gerekçesini, IDF kabiliyetlerine göre özel olarak İsrail’de geliştirilen ve üretilen gelişmiş silah sistemlerinin varlığı ve nitelikli ordu personelinin varlığına dayalı olarak açıklamaktadır. Bu da düşük sayılı ancak etkili personeli ile hızla kazandığı savaş tecrübesinin, ülkenin her yerinden birliklerine hızla seferber edilen yedek kuvvetlerle pekiştirilmesi vurgusu ile bağdaştırılmaktadır (Bitzinger, 2021:14-23). Yedek kuvvetlerden kastını da

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

zorunlu askeri eğitimini tamamlamış her kadın ve erkek askerin, bir yedek birliğe atanması ve çağırılması halinde hızlıca birliğine teslim olması prensibine dayalı bir sistemle açıklamaktadır.

IDF nitelikli ve daimî ordu personelini ise, her rütbeden erkek ve kadın askerler, teknisyenler, iletişim ve istihbarat uzmanları, muharebe eğitmenleri, haritacılar, idari ve mühimmat personeli, bilgisayar operatörleri, doktorlar, avukatlar, mühendisler vb. uzmanlar olarak açıklamaktadır.

İSRAİL SAVAŞ TEKNOLOJİSİ VE SAVUNMA SANAYİSİ

Askeri gücünün etkinliği ile kendini dünyanın en eğitimli ordularından biri olarak tanımlayan IDF'in güç odağı olarak andığı kendi ihtiyaçlarına göre özel olarak üretilmiş saldırı ve savunma araçlarının bir envanterinin çıkarılması bu noktada önem arz etmektedir. Bu sebeple ordunun envanteri ve savunma sanayisi bu bölümde ele alınmaktadır.

İsrail tarafından kimisi ABD ortaklığı ile üretilmiş kimisi ülke tarafından yapılan ve üretimi devam etmekte olan silahlar (Schulz, 2019:53-55) arasında nükleer silahların varlığını söz konusu edinen yayınlar (Zych, 2020:34-51) bulunsa dahi, nükleer silah üretimi İsrail devleti tarafından kabul edilmiş veya yalanlanmış hiçbir argümanı barındırmamaktadır. Bu belirsizlik hali çalışılmaya değer bir konu olsa da, belirsiz söylem "manipüle edilen politik söylem" özü barındırdığından makaleye dâhil edilmemiştir.

Mevcut İsrail temelli silah teknolojileri ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Pike, 2020):

- Tabanca ve Tüfekler: Dror hafif makineli tüfek, IWI Negev hafif makineli tüfek, Uzi hafif makineli tüfek, Uzi tabanca, Çöl Kartalı

tabancası, Jericho 941 tabanca, BUL M-5 tabanca, BUL Fırtına tabancası, SP-21 Barak tabanca, IMI Galil saldırı tüfeği, IMI Tavor saldırı tüfeği, M89SR keskin nişancı tüfeği, Hezi SM-1 yarı otomatik PDW,

- Tanksavar roketleri ve füzeler: Matador Omuzdan fırlatılan füze silahı, B-300 Omuzdan fırlatılan füze silahı, Omuzdan Atılan Çok Amaçlı Taarruz Silahı, Shipon Omuzdan fırlatılan füze silahı, FGM-172 Çiçek Haritalar (yayımlı ATGM), Başak (dikey tip ATGM) Lahat (ATGM), Nemrut (ATGM),
- Diğer füzeler: Gündümlü Gelişmiş Taktik Roket ve Lazer, Shafrir havadan havaya füze, Derby havadan havaya füze, Python havadan havaya füze, Gabriel deniz gemisavar füzesi ADM-141 TALD , Temel Reis AGM-142 havadan karaya füze, Delilah seyir füzesi , anti-radyasyon füzesi, LORA tiyatro balistik füzesi, Jericho orta menzilli balistik füze,
- Uçaklar: IAI Arava kargo uçağı, IAI Sea Scan gözetleme uçağı, IAI Nesher savaş uçağı, IAI Kfir savaş uçağı, IAI Namer savaş uçağı, IAI Lavi savaş uçağı, ATG Javelin jet eğitim uçağı,
- Deniz taşıtları: Shaldag sınıfı hızlı devriye botu, Dabur sınıfı devriye botu, Dvora sınıfı hızlı devriye botu, Super Dvora Mk II sınıfı hızlı devriye botu, Süper Dvora Mk III sınıfı hızlı devriye botu, Sa'ar 3 sınıf füze botu, Sa'ar 4 sınıf füze botu, Sa'ar 4.5 sınıf füze botu, Sa'ar 5 sınıf korvet, Gal sınıfı denizaltı, Yunus sınıfı denizaltı,
- Uzay Araçları: Shavit uzay uçuşu fırlatma aracı, EROS yer gözlem uydusu, Ofeq keşif uydusu, TecSAR keşif uydusu
- Silah İstasyonları: CornerShot SWAT silahı, Rafael Tepegöz Silah İstasyonu, Samson Uzaktan Kumandalı Silah İstasyonu, Tayfun Silah Sistemi, Aktif koruma sistemleri, Trophy aktif koruma sistemi, Iron Fist aktif koruma sistemi, Flight Guard havadaki IR karşı önlem sistemi,
- Radarlar: EL/M-2032 atış kontrol radarı, EL/M-2052 AESA radarı, EL/M-2075 Phalcon AEW&C radarı, EL/M-2080 Green Pine hedef takip radarı, EL/M-2083 AEW&C radarı,

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

- Keşif ve Gözetleme sistemleri: ITL MARS refleks görüş, LITENING hedefleme bölmesi, Spice EO - GPS PGM rehberlik kiti, Skystar 300 ISR sistemi,
- Tanklar: Sherman tankı, atış tankı, Magach tankı, Sabra tankı, Merkava tankı,
- Savaş Araçları: M113 varyantları, Nimda Pabuç APC, Patika Blazer ARV, IDF Nagmachon APC, IDF Nakpadon CEV, IDF Puma CEV, IDF Achzarit APC, IDF Adlandırıcı IFV, Nemmera ARV, AIL Abir, AIL Fırtına, Plasan Kum Kedisi, Kurt Zırhlı Araç, Golan Zırhlı Araç, AIL M325 Komuta Arabası,
- Top ve Tahribat Ürünleri: Davidka havan Soltam M-66 havan Soltam M-68 obüs, Soltam M-71 obüs, Soltam M-120 havan, L-33/39 Ro'em kundağı motorlu obüs, Makmat kendinden hareketli harç, MAR-240/290 roketatar, LAR-160 roketatar topçusu, LAROM roket topçu fırlatıcı, kakule harcı, Rascal kendinden tahrikli obüs, ATMOS 2000 kundağı motorlu obüs, Sholef kundağı motorlu obüs,
- Perek füze gemisi,
- İnsansız hava araçları: Tadiran Mastiff İHA, Casper 250 İHA, Gümüş Ok Mikro-V İHA, Gümüş Ok Keskin Nişancı İHA, IAI İzci İHA, IAI Arayıcı İHA, IAI Harpiya İHA, IAI Harop İHA, IAI Kuş Gözü İHA, IAI I-View İHA, IAI Ranger İHA, IAI Heron İHA, IAI Eitan İHA, IAI Panter İHA, IAI Hayalet İHA, IAI RQ-2 Pioneer İHA, IAI RQ-5 Avcı İHA, Elbit Skylark İHA, Elbit Hermes 90 İHA, Elbit Hermes 450 İHA, Elbit Hermes 900 İHA, Havacılık Dominator İHA, Havacılık Orbiter İHA, Urban Aeronautics X-Hawk İHA, MikroFalcon İHA,
- İnsansız yüzey araçları: Viper UGCV, koruyucu USV Guardium UGV, Raam HaShachar insansız Caterpillar D9 zırhlı buldozer, Gümüş Marlin USV,
- Hava savunma sistemleri: Machbet kendinden tahrikli uçaksavar silahı, Barak 1 deniz karadan havaya füze, Barak 8 deniz karadan

havaya füze, SPYDER hava savunma sistemi, Ok anti-balistik füze, Taktik Yüksek Enerjili Lazer, Demir Kubbe kısa menzilli roket savunma sistemi, David's Sling orta menzilli roket savunma sistemi,

- Diğer sistem ve aksesuarlar: Mitznefet kask kamuflajı Tomcar arazi aracı, MG251-253 yivsiz tank topu, Kilshon anti-radyasyon füze fırlatıcı, IDF Caterpillar D9 zırhlı buldozer, Kokarca isyan kontrol ajanı, Çığlık isyan kontrol ajanı, SIMON ihlal bombası, Gelişmiş Taktik Bilgisayar, OR-201 Muharebe Miğferi

İsrail devleti, ürettiği silah sistemlerinin yanı sıra kendi tasarımlarını oluşturarak özel ürünlerin üretimi için başta ABD olmak üzere destek almayı da kabul eden bir ülke pozisyonunda bulunmaktadır. Bununla birlikte geçmiş dönem Rusya ilişkilerinden kalan mühimmatları da elinde bulundurmaktadır. Silah ve savunma sistemi teknolojilerinin büyük bir kısmını kendi üretmekte, bir kısmını ise satın alma yoluyla tedarik etmektedir. Silah üretiminde söz sahibi ülkeler tarafından da ayrıca desteklenmektedir (IISS, 2021).

IDF'in söyleminin gerçekliğe dayandığını bu noktada kabul etmek gerekmektedir. Dolayısıyla İsrail'in savaş teknolojilerini üretme kabiliyeti, asker sayısının önemli görülmesini daha az etkin kılmaktadır. Diğer taraftan, silah teknolojilerinde rakip ülkelere göre, daha az dışa bağımlılığı bu ülkenin caydırıcılık kabiliyetini arttırdığını kabul etmeyi gerektirmektedir. Ekonomi açısından gücü, çoğunlukla iç karışıklığın eksik olmadığı bölge için savaş teknolojilerinin üretilerek satışı sunulması ve aynı zamanda ihtiyaç halinde kullanılması, bu caydırıcılık temelindeki dört unsurdan biri olarak kabul gören, "politik söylem ve pazar payı" kısmını da anlamlandırmaktadır.

İsrail, sivil sanayisini yüksek teknoloji sektörüne dönüştürmek için, sektörü teknolojik bilgi aktaran önemli bir kaynak olarak kullanarak savunma sanayisine ciddi katkı sağlamıştır. Bu nedenle, İsrail'in son teknoloji kapasiteleri ve ekonomik başarılarından kaynaklı etkin caydırıcılık politikalarını değerlendirirken, askeri savunma ve teknolojik

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAIL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

kuruluşlarını analiz etmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Spesifik olarak, savunmayla ilgili Ar-Ge etkisi İsrail'in sanayi sektörünü, bilim mühendisliğindeki yüksek öğretim sistemini ve araştırma topluluğunu etkilemektedir. İsrail'deki savunma sektörü, ülkenin mevcut teknolojik ve endüstriyel kapasitelerinin geliştirilmesine temelden etki sağlayan bir faktör olarak analiz edilmektedir. Kuruluşundan sonraki ilk 50 yılının büyük bölümünde İsrail, varlıklarının muazzam bir bölümünü savunma amaçlarına ayırmış ve IDF için rafine askeri yenilikler üretmiştir.

Güçlü savunma sektörü, özellikle İsrail gibi kuşatma ve mutlak güvenlik anlayışıyla hareket eden ülkeler için kritik önem arz etmektedir. Savunma sektörünün gücü, doğrudan teknoloji edinme (know-how), teknoloji transferi (ToT), kaçakçılık, tersine mühendislik, casusluk ve inovasyon (Ar-Ge) gibi çeşitli stratejiler izlenerek oluşturulup sürdürülebilir. Literatüre göre ise İsrail savunma sanayisi, tarihi boyunca bunlardan çoğunu uygulamış ve bu yolları izleyerek yerel savunma sanayilerini kurup daha sonrasında da güçlendirmiştir. Savunma sanayisi için Ar-Ge'ye ihtiyaç duyulmaktadır ve ülke kurulduktan sonraki süreç içinde İsrail sivil sanayisinin, ülkenin güvenliğine katkı sağlamak için oldukça başarılı bir yüksek teknoloji sektörüne dönüştüğü göz ardı edilemez bir gerçektir (Dvir ve Tishler,2000).

İsrail'in savunma sanayisinde üç grup mevcuttur; ilki, savunma sistemleri geliştirmek ve üretmek için IAI, TAAS (Israel Military Industries) ve Rafael gibi büyük devlet savunma kuruluşlarını içermektedir. İkincisi, savunma ürünleri konusunda uzmanlaşmış Elbit Systems gibi daha büyük veya orta ölçekli özel şirketlerdir. Sonuncusu, iletişim kısmında profesyonelleşmiş ve çoğunlukla sivil ürün üreten, savunma sistemi bölümlerine sahip küçük özel şirketlerdir.

İsrail hükümeti, savunma sanayisinin ana müşterisi ve bazı büyük savunma örgütlerinin de sahibi olduğu için, Savunma Bakanlığı'na (MoD) bağlı olarak, savunma ihracatlarını kontrol etmesi için Sibat adlı özel bir bölüme de sahiptir. İsrail Savunma Bakanlığı'nın Dış Savunma Yardımı ve

Savunma İhracatı Teşkilatı SIBAT, İsrail'in silah ihracatı ve teknik bilgi birikiminin sağlanmasından sorumlu devlet kurumudur. SIBAT ayrıca profesyonel danışmanlık ve eğitim hizmetleri sağlamaktadır. Bunun yanı sıra yabancı hükümetler ile İsrail savunma sanayisi arasında da bir köprü görevi görmektedir. Öte yandan, askeriye ile savunma firmaları arasındaki ilişki son derece yakındır. Bunun nedeni, İsrail'in küçük boyutlu bir ülke olması ve hemen hemen tüm vatandaşlarının ortak askerlik hizmeti geçmişi olmasıdır. Bu bağlamda askeri, profesyonel personel ve endüstri arasında kuvvetli bir iletişim oluşmuştur. Yıllar içinde bu ilişki ise savunma sistemlerinin geliştirme süresini ve maliyetini azaltmıştır. Aynı zamanda Orta Doğu koşullarına ve IDF'nin ihtiyaçlarına uygun benzersiz bir silah sistemi geliştirme imkânı da yaratmasına zemin hazırlamıştır.

İSRAİL SAVUNMA SANAYİSİNE TARİHSEL BAKIŞ

İsrail savunma sanayinin, İsrail toplumunu Arap saldırılarına karşı korumak için küçük mühimmat ve silahları ürettiği zamanlar 1920'lere kadar takip edilebilmektedir. İsrail'in silah endüstrisinin, gizli silah geliştirme ve üretimiyle uğraşması, devlet öncesi dönemde faaliyet göstermeye başladığı bilgisini vermektedir (Mintz,1985). İlk savunma sanayi şirketi İngiliz egemenliği altında kurulurken TAAS olarak adlandırılmıştır. Küçük yeraltı atölyelerinde havan, tüfek, el bombası ve mühimmat geliştirmek amacıyla kurulan TAAS'ın, İsrail bağımsızlığını kazandıktan sonra 1950'lerde devlete bağlandığı bilinmektedir. Bu nedenle İsrail savunma sanayisinin, devlet öncesi Yishuv'da (Yahudi yerleşimi) küçük gizli silah imalat atölyeleri, IDF tarafından kurulan yenilikçi silahlanma çalışmaları (Ar-Ge) ve üretim birlikleriyle başladığını söylemek yanlış değildir. 1950'lerin sonlarında, İsrail'in yeni bir ulus olarak yükselmesiyle birlikte ülke küçük ama iyi bir silah üretimine sahip olmaya başlamıştır.

Aynı dönemde resmi Ar-Ge bölümünün ise Savunma Bakanlığı altında kurulduğu bilinmektedir. Daha önceki bölümde bahsedildiği üzere İsrail

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

geniş bir askeri teçhizata sahiptir. Bu sistemlerin alt yapılarını oluşturan ana teçhizatın çoğunluğu ise başlarda önce Fransa'dan daha sonra da ABD'den satın alınmıştır. Ancak, tüm bu sistem ve ekipmanlar daha sonrasında İsrail'in kendi atölyeleri altında iyileştirilmiştir. 1950'lerde ve 1960'larda yurtdışından silah ve askeri teçhizat temin etme girişimlerinin önündeki siyasi engeller, IDF'nin ihtiyaçlarının ithalatla karşılanıp karşılanamayacağı sorusunu gündeme getirerek, hükümete ikili bir politika benimsettiği görülmektedir; "dış alım fırsatlarından yararlanmak için hiçbir çabadan kaçınılması ve aynı zamanda yerli bir savunma sanayi kurmak için önemli kaynaklara yatırım yapılması" (Lifshitz,2003:225). 1980'lerde meydana gelen büyük değişikliklerle birlikte ise İsrail hükümeti, sanayinin IDF'e benzersiz teknolojik çözümler sağlaması gerektiğine ve kendi kendine yeterlilik kapsamının ise sıralamada ikinci sıraya inmesi yönünde bir inanç geliştirmiştir. O dönemde savaş alanındaki teknolojik gelişmeler nedeniyle teknolojik güç çarpanları büyümüş ve özgün çözümler zorunlu hale getirilmiştir. Bunun nedeni, yeni askeri teknolojilerin görülmemiş bir şekilde yayılması olarak aktarılabilir.

Bunun yanı sıra SSCB'nin dağılması ve Rus silah sanayisi krizleri ile birlikte Arap ülkelerinin Batı'dan silah tedarik etmeye başlaması, Batılı silah sistemleriyle Ortadoğu silah yarışının geleceğine ilişkin endişelerinin artmasına sebebiyet vermiştir. Bütün bunlar hükümeti, İsrail'in niteliksel avantajlarını yalnızca yerli ve benzersiz kalkınmanın garanti edebileceğine inandırmıştır. Bu yolda ilerleyen İsraili şirketlerden 3'ü ise şuanda Dünya'nın en büyük 100 savunma şirketi arasında yer almaktadır; İsrail Uçak Endüstrileri(IAI), RAFAEL ve Elbit Sistemleri (Peled, 2001).

İSRAİL DIŞ POLİTİKA ARACI OLARAK LOBİCİLİK FAALİYETLERİ

Makalenin giriş bölümünde dikkat çekilen lobicilik faaliyetleri, İsrail yanlısı çıkar grupları, genellikle İsrail'in menfaatleri ile uyumlu bir politikayı desteklemektedirler. İsrail yanlısı lobi, ABD'deki yasaları ve söylemleri aktif olarak etkilemeye çalışarak İsrail'in çıkarlarını teşvik etmeye çalışan İsrail ve ABD-İsrail ilişkilerine faydalı olduğuna inandıkları politikaların uygulanmasını görmek isteyen bireyler, işletmeler ve kuruluşlar olarak tanımlanabilmektedir (Pike, 2020).

İsrail lobisi yalnızca resmi lobi kuruluşları olan AIPAC ve J-Street'ten ibaret olmayıp, aynı zamanda düşünce kuruluşları olarak hizmet veren Washington Orta Doğu Politikası Enstitüsü ve Yahudi Ulusal Güvenlik Enstitüsü gibi çok sayıda farklı gruplarda yer alan Yahudilerden oluşmaktadır (AIPAC, 2021). Bu grupların büyük bir çoğunluğu, yerleşik olarak Amerika'da bulunmakla birlikte, Hıristiyan evanjelikler ve yeni muhafazakârlar tarafından da destek görmektedirler.

Gerçekten İsrail yanlısı olsalar da menfaatleri, değerleri ve küresel rolleri nedeniyle çıkar gruplarının ABD ile ilgilenmesi, İsrail yanlısı lobinin siyaseten aktif bir örgüt olmasını gerektirmektedir. İsrail yanlısı grupları birleştiren şey, İsrail'in bir Yahudi devleti olarak hayatta kalmasına sarsılmaz bağlılıkları olarak görülmektedir. Bu ortak payda, AIPAC ve J-Street gruplarının niçin öncelikle incelenmesi gereken gruplar olduğunu açıklamaktadır (Huczko, 2019:76). Bu paydaya bağlılık fikri ve İsrail devletinin varlığını koruma, kişisel çıkarların üzerinde tutma eğilimi sürekliliğini koruduğunda güçlü bir faaliyetler bütünü izlenebilir kılmaktadır.

İsrail yanlısı lobi, İsrail'in yararına olabilecek doğruları veya dolaylı olabilecek zararları da süzerek dış politikanın her alanı ile ilgilenmektedir. AIPAC'ın, İsrail yararına, İran'a uygulanan "Boykot, İzolasyon, Yaptırım" politikalarıyla, bu ülke kapsamında kararların çıkmasına öncülük etmiş

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

olması, İran'ın nükleer güç barındıran tehditleri içerdiği endişesinin temellerini açıklıkla ifade etmesi, bu kapsamda uluslararası diyalogu yürütme gibi pek çok faaliyet alanıyla ilgilendiğini göstermektedir (Hıraoğlu,2001:102) Lobi aynı zamanda, Kongrenin yeni üyeleri ve diğer destekçilerinin İsrail' i ziyaret etmesi için gezilerin sponsorluğunu ve organizasyonunu da üstlenmektedir (Niehina ve Vysotskyi, 2020:11). Kongre üyelerinin ülkeyi sıklıkla ziyaret etmesi, İsrail'e bağlılığın artmasına, ABD-İsrail ilişkilerinin gelişmesine katkı sunulmak için düzenlenmektedir. Dolayısıyla Lobinin dış politikadaki başarısı, Kongre üyelerinin etkin ziyaretleri ile de ilişkili tutulmaktadır.

Lobicilik aracının dış politika için kullanımı, birçok fırsatı sunmakla birlikte, genellikle kuruluşlara fon sağlanması ve insan kaynaklarının tedariki noktasında kabarık bir ihtiyaç listesi oluşturabilmektedir. Ancak ulusal çıkarlar açısından elde edilecek faydalar, sağlanan fonun fazlasını kazandırmaya yönelik ise lobicilik faaliyetlerinin desteklenmesini uygun hale getirmektedir. Bahsi geçen İsrail yanlısı lobiler ise bu desteği alan faaliyetleriyle, siyasi arenada yaygın olarak kabul görmektedir. AIPAC'ın siyasetteki gücü ve varlığına ilave olarak J-Street lobisi de AIPAC tarafından çekimser kalınan noktalarda etkin faaliyetlerin sürdürülmesine yönelik bir anlayışla kendine bu arenada yer edinebilmiştir (Stenberg, 2012:11).

ABD'de bulunan İsrail yanlısı lobilerden bu iki kuruluş, iyi organize edilmiş ve birçok kaynağa erişime sahip olarak siyasi arenanın kilit aktörlerini oluşturmuşlardır. İki İsrail Lobisi de İsrail yararına gördükleri kilit konularda birbirlerini destekleyen söylemler geliştirmekle birlikte kimi zaman karşı gruplarda görülebilmektedirler. Örneğin, İsrail-Filistin çözümü için önerilen "ikili devlet" kavramına yönelik lobi yapmanın maliyetli olması görüşünü her iki lobi de desteklerken, ABD-İsrail ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiği fikrini AIPAC desteklemiş (Cohen,2018:141), J-Street ise "ABD'nin, Ortadoğu politikasının İsrail ilişkilerini bozmayacak biçimde düzenlenmesi" koşuluyla desteğe dâhil olmuştur. Her iki lobi de Kudüs'ün, İsrail'in başkenti olarak tanınmasını

desteklemiştir. ABD ise İkili devlet kavramı ileri sürüldüğünde, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak onaylamıştır. Bu iki İsrail yanlısı lobinin görüşleri doğrultusunda, her konuyu ele alma biçimleri, büyük ölçüde farklı görülsa de genellikle aynı nihai hedef için çalışmaktadırlar. J-Street, sorunları çözmek için sıklıkla farklı bir yöntem sunsa da İsrail söz konusu olduğunda, AIPAC ile ortak görüşlerini açıklamaktadır. Dolayısıyla çözüm odaklı durumlarda, J-Street'in politika üretmek için, nihai kabulün gerçekleşmesi ve ABD tarafından bu nihai kabulün onaylanması için daha geniş perspektifler sunduğu görülmektedir. "İkili devlet" kavramını da bu doğrultuda desteklemektedir. Çünkü durumun doğrudan reddi Kudüs'ün başkent olarak kabul edilmemesi tehlikesini içermektedir. Bununla birlikte ikili devlet kavramını destekleyerek Filistin ile yaşanan gerginliklerde savaş yanlısı görünmekten kaçınma argümanlarını da kamuoyuna sergilemektedirler. İsrail'in dış politika araçları, gerçeklik algısı ve tehdit algıları çerçevesinde risk oluşturan faktörler için önlem alma aracı olarak caydırıcılık teorisine dayalı stratejileri benimsemesi, gerektiğinde risk almayı desteklemesi ancak riskin eyleme dönüşmesini çok iyi analiz ettiğini bunu da dış politika araçlarını etkili kullanarak başardığını söylemek uygun olacaktır.

İsrail'in dış politika aracı olarak lobicilik faaliyetlerindeki başarısı ABD Kongre üyelerini de etkilemektedir. Amerikan Yahudileri, alternatif çözümlerden kaynaklanabilecek negatif sonuçlar nedeniyle İsrail'in desteklenmesi gerektiğini kabul etmektedir. İsrail'in bugün dünyanın en güçlü ülkelerinden biri olarak adlandırılmasına rağmen, İsrail'in algıladığı tehdit, askeri yenilgiden çok yıkım olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda ABD'de yerleşik olarak bulunan Yahudi nüfusunun dağılımı dâhil olmak üzere bir planlama söz konusudur. ABD'de yerleşik Yahudi nüfusu daha çok kilit eyaletlerde yoğunlaşmış biçimde bulunmaktadır. Bu durum da Yahudi oylarının son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır. ABD'deki Yahudi nüfusu 7-8 milyonu bulmaktadır. Bu da Yahudi siyasi aktivizminin, başkanlık hırsları olan kongre üyelerinin siyasi gelecekte var olması için bu etnik grubun desteğini almayı çok önemli kılmaktadır. Tüm bu birleşimlerin etkili kullanımı da ABD'nin İsrail ile ilgili konuları düşünerek

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

ilişkilerin geliştirilmesinde gönüllü olmasını gerektirmektedir(Zych, 2020:39).

İsrail karşıtı duruş sergileyecek adayların, seçim kampanyaları sırasında ilgi kaybetme riskleri bulunmaktadır. ABD seçimleri Yahudi nüfusun ayrı, Yahudi olmayan nüfusun ayrı değerlendirildiği söylemleri gerektirmektedir. Örneğin, 1990'lı yıllarda, ABD başkanlığını hedefleyen Teksas Valisi George W. Bush, Cumhurbaşkanlığına aday olmaya karar vermeden önce sadece İsrail'i ziyaret etmiştir. Bu ziyareti, 1985'te kurulan ve Cumhuriyetçi Yahudileri, parti aktivistlerini, aydınları ve ülke çapındaki sponsorları bir araya getiren Cumhuriyetçi Yahudi Koalisyonu düzenlemiştir. George W. Bush yönetimi sırasında bu Koalisyon, iktidar partisinin önde gelen güçlerinden biri olarak, Beyaz Saray, Dışişleri Bakanlığı ve Kongre'yi etkilemek için güçlü bir araç olarak kabul edilmiştir (Cohen, 2018:144).

2002' de Başkan Bush, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyan ve ABD büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyan bir maddeyi içeren 2003 yılı ABD dış politika programını imzalamış bu imza kongre üyeleri arasında muhalefet ve eleştirilere yol açmıştır. Ancak bu noktanın uygulanması 6 Aralık 2017 tarihinde mümkün olmuştur. Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınması ve büyükelçiliğin Mayıs 2018' den itibaren Kudüs'e devredildiğini ilan eden konuşmayı Donald Trump'ın yapması, onun ABD'nin en İsrail yanlısı Başkanı olmasına yol açmıştır. Lobicilik görevlerinin bir parçası olarak, elçiliğin Kudüs'e taşınması ve buna ek olarak İran'a yönelik ekonomik yaptırımların sıkılaştırılması konusunda da ısrar etmesi Trump'ın İsrail yanlısı lobilere destek verdiğini kanıtlamaktadır (Miller, 2014:12).

Bu nedenle, İsrail dış politikasının bu politik araçları etkili bir şekilde kullanması, ABD'deki İsrail yanlısı grupların lobi faaliyetlerinin bir başarısı olarak kabul edilmektedir. Kongre üyelerinin ve senatörlerin mali desteği, Yahudi devletine gezilerin düzenlenmesi, Kongre ve Senato kararlarıyla sorunların ele alınması ve tartışılması, Amerikalı ve İsraili yetkililerle yıllık

kongrelerin planlanması başka etnik grupların başarılarının çok ötesinde bir potansiyeli tanımlamaktadır (Pike, 2020). İsrail yanlısı lobiler bütün olarak değil, genellikle tutarsız bir şekilde çalışan ancak tek bir amacı olan, ABD-İsrail ilişkilerini geliştirme paydasında birleşen eylemleri yürütmektedir. İsrail'in güvenlik meselelerini ele almak da bu faaliyetlerin bir sonucu olarak görülmektedir.

ABD, 1971 yılından itibaren İsrail'e ikili yardım finansmanı sağlamış ve bu yardımları dolar kuruyla endekslemiş, toplamda 146 milyar dolarlık kaynak sunmuştur. Başlangıçta ekonomik yardımlardan oluşan bu yardımlar, 2013 yılından sonra askeri teçhizat ve teknoloji üretimini de içerecek şekilde genişletilmiştir. 2016 yılında ABD ve İsrail hükümetleri arasında on yıllık "Askeri Yardıma İlişkin Mutabakat Muhtırası" imzalanmıştır. Bu muhtıra uyarınca ABD, İsrail'e 38 milyar dolarlık askeri yardımı onaylamıştır. Bu yardımın 33 milyar doları dış askeri fonlara, 5 milyar doları ise füze savunması için kullanılmak üzere tahsis edilmiştir (Pike,2020). İsrail, savunma alanında ABD'den yardım aldığı için temel bütçesini ve beklenen askeri yardım bütçesini içeren birleşik bir savunma bütçesine sahiptir.

SONUÇ

1897 Birinci Siyonist Kongresi ve 1917 Balfour Deklarasyonu da dâhil olmak üzere, Filistin'de bir Yahudi anavatanına ilişkin iddiaların kamuoyuna açıklanmasının, bölgede ilk gerilimleri yaratmasının ardından, düzenin bir daha hiç eskisi gibi olmadığı bir gerçektir. Bu süreç sonrasında İsrail devletinin kuruluşu ve akabinde bölgede devamlılığını sürdüren bir çatışma hali var olmaya devam etmektedir. İsrail Devletinin kuruluşundan yaklaşık 70 yıl sonra bile İsrail hala güvenlik problemleri ile iç içe yaşayan bir ülke konumundadır. Düşman ülkelerle çevrili olmasının yanı sıra sürekli iç çatışmalarda yaşanan İsrail'in bu pozisyonu hem iç hem de dış politikalarını etkilemektedir. Bu bağlamda Ulusal güvenlik doktrini oluşturan hükümetin amacı doktrinin, devletin ulusal güvenliğine hizmet etmesi ve bu süreç içinde ülkenin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde merkezi bir bileşen olarak kullanılmasıdır. Bu bağlamda İsrail'in

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

geleneksel ulusal güvenliğinin dört bileşeni vardır; "savunma, caydırıcılık, uyarı ve kesin zafer".

Caydırıcılık, bir devletin itibarının ve kabiliyetinin bir ifadesi olarak tanımlanırken, uzun yıllardır devletlerin dış güvenlik ilişkilerinde temel bir öneme sahip olmaya devam etmektedir. Caydırıcılık, başarılı olduğunda ortaya çıkan güvenlik sorunlarını önler ve bir ülkenin silahlı kuvvetlerinin temel amacıdır. Bu yolla, devletler caydırıcılığı yüksek olan devletlere karşı istenmeyen eylemlerde bulunmaktan, özellikle de askeri saldırganlıktan kaçınırlar. Bu yüzden caydırıcılığın İsrail savunma politikasında ana temalardan biri olarak bulunması son derece anlaşılır olmuştur.

İsrail'in caydırıcılık deneyimi benzersizdir: diğer tüm devletlerden daha eski, daha çeşitli ve daha deneyimseldir. Şu anki konjonktürde İsrail'in güvenlik durumu son derece karmaşık ve birçok açıdan olağanüstüdür. Çatışmaların uzun tarihi, askeri teçhizatı yerli üretim, aldıkları dış yardımlar, farklı uluslararası ve yerel faktörler bu öngörülemez ortamda rol oynamıştır. İsrail'in savunma sanayisi ise üretim odaklı savunma anlayışının bir alt sistemini oluşturmaktadır. Bu alt sistem, temel olarak Savunma Bakanlığı'nın yardımcı birimlerini ve kontrolü altındaki organlarını içermektedir. İsrail'de savunma sektörünün gelişmesi, farklı ambargolar ve dış siyasi tercihler nedeniyle çok sık temin edilemeyen ithalata ulusal bir opsiyon verme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Şu anda İsrail, savunma ürünleri ve işletmeleriyle Dünya'nın önde gelen ihracatçılarından biridir. Bunun yanı sıra en güçlü müttefiki olan ABD' de yabancı olarak en güçlü ve en iyi organize edilmiş olan lobileri sadece İsrail'in değil ABD'nin de dış politikalarını etkilemektedir. ABD'den lobiler aracılığıyla aynı zamanda finansmanda sağlayan İsrail, ABD'nin hem iç politikalarında hem de dış politikalarında kendilerinin yanında olan gruplara destek vermektedir. En yakın müttefikleri, hegemonya olduğu içinse caydırıcılıkları da bu kapsamda son derece kuvvetlidir.

Bütün bu bilgilerin ışığında, çalışma kapsamında, İsrail'in Güvenliği,

Dış Politikası ve Dış Politika Araçları “Caydırıcılık”, temelinde ele alınarak, politik gücü ve rakiplerinde yarattığı algı aktarılmıştır. Aynı zamanda caydırıcılığın temel etmeni olan inandırıcılık ilkesi, İsrail’in tehditleri görme becerisi, ekonomisi, güvenlik tehditlerinden kaçınma ve gerektiğinde saldırı ile cevap verme politikalarının dış politikadaki karşılıklarının temel kavramları incelenmiş olup, askeri güç ve mühimmata verdiği önem, nükleer güç faktörü, taviz vermeme politikası, lobi faaliyetleri ve politik kararlılık yönleri de örneklerle aktarılmıştır.

Sonuç olarak görülmüştür ki, İsrail Devleti “coğrafyada işgalcilikle suçlanıyorsa da rakiplerine ağır kayıplar verdirebilme kabiliyetine sahiptir. Çıkarlarını koruma konusunda ise birden fazla etmeni etkin olarak kullanma becerisini dış politikada başarılı bir biçimde yürütmektedir. Aynı zamanda stratejik olarak yararlı bulduğu her adımı uygulamak üzere ciddi bir kabiliyeti bulunmakta ve yararlanabileceği alanlarda politikalarına, bağlı kalmaktadır. Süreklilik arz eden politikaları doğrultusunda güçlü müttefikler edinme, müttefiklerden yarar görme, küresel sistemi kabul eder görünme ve yeni müttefikler edinme, müttefiklerle iş birliği planlama, bireysel caydırıcılık unsuru olarak iç güvenliği sürekli sağlama ve geliştirme hedeflerinin başarılı bir uygulayıcısıdır.

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

KAYNAKÇA

AIPAC. (2021). The American Israel Public Affairs Committee. <http://www.aipac.org/>

BITZINGER, R. A. (2021). Military-Technological Innovation in Small States: The Cases of Israel and Singapore. *Journal of Strategic Studies*, 1(28), 14-23.

BROUDE, M., Deger, S., & Sen, S. (2013). Defence, Innovation and Development: The Case of Israel. *Journal of Innovation Economics*, 12(2), 37-57. <https://doi.org/10.3917/jie.012.0037>

BROWN, C. (2001). In *Diplomacy in the Middle East Part II Ch. 6 Bernard Reich Israeli Foreign Policy* (s. 121-138). I.B.Tauris.

COHEN, E. (2018). Development of Israel's natural gas resources: Political, security, and economic dimensions. *Resources Policy*, 57, 137-146.

DAYAN, M. (1955). Israel's Border and Security Problems. *Council on Foreign Relations, Foreign Affairs*, 33(2), 250-267.

DVIR, D. ve TISHLER, A. (2000). The Changing Role of the Defense Industry in Israel's Industrial and Technological Development. (2021) *Defense Analysis*, 16. <https://doi.org/10.1080/07430170050004720>

FARIAS, I. (2020). An Introduction to Middle East Politics. *Contexto Internacional*, 42(3), 709-712.

Forecast International (2023). *International Military Markets*. <https://www.forecastinternational.com/fistore/toc.cfm?categoryid=109>

FRIEDEN, J. A. ve LAKE, D. A. (2005). International relations as a social science: Rigor and relevance. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 39.

GROSS, J. A. (2021). Bennett, Gantz, Liberman Agree on Defense Budget: NIS 58 Billion for 2022. Times of Israel. <https://www.timesofisrael.com/bennett-gantz-liberman-agree-on-defense-budget-nis-58-billion-for-2022/>

HUCZKO, M. (2019). The Pro-Israeli And Pro-Arab Lobby In The United States. International Scientific Journal "Science. Business. Society," 4(2), 76.

IDF. (2021). Israeli Defense Forces. <https://www.idf.il/en/>

STENBERG, J.(2012). Realism and new threats: An analysis of Israel's security policy. Linnéuniversitetet Kalmar Växjö, Department of Political Sciences.

SCHNEER,J. (2012). Balfour Deklarasyonu-Arap İsrail Çalışmasının Kökenleri (A. C. Ağoyunlu, Trans.). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

HIRAOĞLU, K. (2012). Üçüncü Soğuk Savaş Dönemi. İstanbul: Profil Kitap.

KOSTENKO, Yu. I. ve MOROZOV, V. M. (2021). Relations between Israel and USSR in 1956-1957: According to Documents of State Archives of Israel. Nauchnyi Dialog, (8), 356–374.

LIFSHITZ, Y. (2003). The Israeli Defense Industry. In The Economics of Producing Defense. Springer.

MILLER, P. D. (2014). Evangelicals, Israel and US Foreign Policy. Survival, 56(1), 7–26.

MINTZ, A.(1985). The Military-Industrial Complex: American Concepts and Israeli Realities. The Journal of Conflict Resolution, 29(4), 623–639.

NEHINA, V. ve VYSOTSKYI, O. (2020). Application of Israeli Foreign Policy Technologies Through the Pro-Israel Lobby in the United States. Politology Bulletin, (84), 203–217.

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

ODUNCU, R. (2019). The One State Condition: Occupation and Democracy in Israel/Palestine. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 247-249. <https://doi.org/10.26513/tocd.553281>

PELED, D. (2001). Defense R&D and economic growth in Israel: a research agenda. *Science*.

PIKE, J. (2020). Israel Defense Forces - Israel. *Globalsecurity.org*. <http://www.globalsecurity.org/military/world/israel/idf.htm>

SCHULZ, A. T. (2019). Arms Production. In *Buying Security*. Routledge, 53-55.

The International Institute for Strategic Studies (IISS). (2021). *The Military Balance 2021* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003177777>

WAGEMAKERS, J. (2010). Legitimizing pragmatism: Hamas' framing efforts from militancy to moderation and back? *Terrorism and Political Violence*, 22(3), 357-377.

ZYCH, J. (2020). Rola broni nuklearnej w izraelskiej strategii odstraszania militarnego. *De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności*, 5(2), 34-51.

STRUCTURED ABSTRACT

The emergence of the State of Israel, stemming from the Zionist movement and facilitated by the Balfour Declaration, occurred in the aftermath of World War I on lands historically associated with Palestine. In a telegram directed to British Prime Minister David Lloyd George by Syrian leaders who had collaborated with Britain during the war, a notable analogy was drawn between the significance of Palestine and the heart within the body. The leaders stressed that Palestine held paramount importance for Syria, acting as a cultural, religious, and historical polestar for Islam, Christianity, and Judaism alike. This plea sought to emphasize the indivisibility of Palestine due to its role as a crucible of religious principles.

In response to this appeal, British Foreign Secretary Arthur Balfour cautioned the Syrian dignitaries about the growing size and influence of the Zionist movement. This event serves as a pivotal instance that has profoundly shaped the foreign policy of the State of Israel since its establishment. This policy revolves around leveraging belief systems to foster lobbying activities within influential nations, primarily the United States of America (USA), which holds a central place in Israel's current power dynamics, notwithstanding its past collaboration with the British.

Israel's strategic focus centers on enhancing its relations with the USA and addressing its security concerns. To achieve these aims, Israel consistently employs lobbying tactics that have proven effective since its inception. A notable dimension of this strategy is the pro-Israel lobby in the United States, typified by influential bodies such as AIPAC and J-Street. These well-funded entities enjoy considerable impact due to their ability to engage American politicians. While AIPAC identifies itself as the foremost pro-Israel lobby, other organizations also contribute to the pro-Israel advocacy landscape.

The intricate interplay between Israel's foreign policy, deterrence strategy, and its substantial military power forms a crucial foundation for

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

the nation's security paradigm. This nexus is instrumental in understanding how Israel effectively safeguards its interests and navigates a complex geopolitical landscape.

Israel's foreign policy is deeply rooted in the concept of deterrence, aiming to dissuade potential adversaries from engaging in actions that could threaten its security. This strategy is shaped by the belief that projecting military strength, along with cultivating strong alliances, can discourage hostile actors from challenging Israel's sovereignty and well-being. Israel's foreign policy initiatives, therefore, revolve around both the projection of its military capabilities and the cultivation of international support.

Israel's military power plays a pivotal role in its deterrence strategy. The nation's well-equipped armed forces, advanced weaponry, and technological innovations demonstrate its capacity to respond swiftly and decisively to any aggression. The goal is to create an environment where potential adversaries recognize the futility of attempting hostile actions due to the overwhelming response they would face from Israel's military. The credibility of Israel's military capabilities enhances the effectiveness of its deterrence posture.

Israel's willingness to employ military force when necessary reinforces its deterrence message. Historical instances, such as the swift victory in the Six-Day War, serve as reminders of Israel's military prowess. These demonstrations of capability send a clear signal that any hostile action will result in severe consequences. This proactive stance bolsters the perception that Israel is fully committed to defending its interests, even through military means if required.

Israel's alliances, particularly with the United States, contribute significantly to its deterrence strategy. The backing of a powerful ally provides Israel with both political and military support, further deterring potential adversaries. The USA's unequivocal commitment to Israel's

security underscores the consequences that any hostile act against Israel could entail. Israel's strong relationship with the USA reinforces its deterrence posture by extending the potential scope of response beyond its immediate military capabilities.

Israel's deterrence strategy holds implications beyond its immediate region. Its robust military power and strategic alliances project influence on the global stage. This broader impact magnifies the stakes for any actor contemplating actions against Israel. The combination of military prowess and international support transforms Israel into a formidable entity, shaping the calculations of adversaries and potential threats on various fronts.

While deterrence relies heavily on military power, it is not solely reliant on force. Diplomacy, negotiation, and conflict prevention mechanisms also form part of Israel's comprehensive approach to security. The goal is to maintain a delicate equilibrium between projecting strength and creating opportunities for dialogue, thereby reducing the likelihood of armed conflict.

In essence, Israel's foreign policy, deterrence strategy, and military power are deeply intertwined aspects of its security calculus. By employing its military strength to establish a credible deterrent posture and fostering robust alliances, Israel seeks to safeguard its sovereignty, deter potential aggressors, and maintain stability in a region marked by complex geopolitical dynamics. This intricate web of factors contributes to Israel's ability to navigate security challenges effectively and secure its long-term interests.

Given the multifaceted security considerations confronting Israel, a thorough examination of its adept application of foreign policy tools assumes paramount significance. Consequently, comprehending Israel's foreign policy, particularly its pursuit of a "strong nation with strong allies" paradigm, emerges as a crucial imperative. The study aligns with the tenets of deterrence theory, furnishing insights that resonate with Israel's

CAYDIRICILIK TEORİSİ KAPSAMINDA İSRAİL'İN GÜVENLİĞİ, DIŞ POLİTİKASI VE KULLANDIĞI ARAÇLAR

strategy based on its robust military capabilities compared to its population size. Furthermore, the substantial allocation of resources to defense and armament is positioned as a reinforcing factor fortifying the foundation of this deterrence-oriented approach.